

A humanizmus történeti sorsának ez a pedagógiai változottsága, e szellemi áramlatnak nemzetnevelő pedagógiai ereje tanúskodik a mellett, hogy az emberiségnek milyen kimeríthetetlen kincse rejlik az antik kultúrában s e tekintetben milyen történetfeletti, időtlen értéket jelent az emberiség számára.

gy. á.

Egy világbirodalom művelődési feltámadása.

A vénhedt Európa mostanában éber figyelemmel kíséri a Távol Keleten folyó és őt közelről érintő politikai, háborús és társadalmi mozgalmakat, de alig vesz tudomást róla, hogy amott egyidejűleg mélyreható kulturális átalakulások is folyamatban vannak. Ezek egyikéről kapunk most hírt illetékes szerzőnek, a pekingi birodalmi egyetem volt tanárának tollából egy füzetben* amely nemcsak politikusok, hanem még inkább a kultúrpolitikusok és pedagógusok különös figyelmére érdemes.

Amikor kezünkbe vettük ezt a vékony füzetet, azt hittük, hogy néhány sorban végezhetünk vele. Kellemesen csalódtunk, mert lapról-lapra jobban lekötötte érdeklődésünket, a pedagógusnak ismeretei kiszélesítésére irányuló fogékonyságát, úgy-hogy egyfolytában kellett végigolvasnunk, mert ez a tanulmány mély és hiteles betekintést enged a mai Kína felfelé ívelő művelődési törekvéseibe és ezzel szinte egészen új világot tár az olvasó elé.

Három részből áll. Az első, bevezető rész az ókínai erkölestan hagyományos értékeinek és az újabbkori civilizáció követelményeinek szintézisét jelöli meg a kínai állam és nép érvényesülése és fennmaradása alapproblémájának. *Sun* eredeti tanításának négy pontjához: „Táplálkozás, ruházkodás, lakás, közlekedés“, ötödikként csak 1923—27-ben lépett a „Tanítás és öröm“. A vezetők lassan-lassan belátták, hogy a hazafias akarársba vetett hitet a néptömegekben csak az irodalommal (értsd: olvasással és írással) lehet ébrentartani. A 2. rész a mai nemzeti irodalom szellemi felső építményét tárja elénk három fő-képviselőjében és műveikből merített szemelvényekkel. *Sun Yat-sen* (Sun-wen) évtizedes tanulmányozás, elmélkedés eredményeként a nemzetnevelés magna chartájaként a „Három néptanítás“ elnevezésen ismert és a további fejlődés alapjául szolgáló irányelveket állította fel, amelyek magukban foglalják a faj- és vérbeli közösséget, a népnek önkormányzatra való nevelését és a gazdasági alapok biztosítását. *Tai Chi-tao* eszmei és bölcséleti értelemben továbbfejlesztette, kiegészítette ezt a

* *Erziehung der Volksmassen zum nationalen Denken in China — als Mittel zur Rettung von Staat und Volk — durch das Schrifttum.* Von Friedrich Otte. (Mitteilungen der Auslandhochschule zu Berlin. Jahrgang XXXIX. Abteilung I. O.-asiatische Studien. Berlin, 1936. 66 l.)

rendszer és egyúttal a beszivárgott bolsevista-kommunista eszmék kiküszöbölésére törekedett. „Az ég alatt — úgymond — három tényező szerepel egyetemes törvényként: népiség, néphatalom, népjólét; ezeket három egységbe forrt, egyetemes akaratbeli tevékenységgel lehet megvalósítani: tudással, jószággal és bátorsággal.“ *Chiang Kai-shek* az előbbieknél felhasználásával 1934-ben megindította „Az új életmód mozgalmát“, amelynek eszméje és szelleme a birodalom minden tagját kell, hogy áthassa. Szerzőnk az említett eszmei tényezőket, úgyszintén egy régibb bölcselet (Kuanszu, 7. század Kr. e.) követelményeit áttekinthető vázlatokban szemlélteti a 42. és 46. lapon, miközben a jobb megértés kedvéért összehasonlításokat tár elénk a német eszmei irányzatokkal. Az európai olvasóban mindez egy sűrített állampolgári nevelés, utasítás benyomását kelti: nagyszabású, általános „nemzetnevelést“ a nemzeti nevelésen keresztül.

A tanulmánynak 3. része: „A tömegek nevelése az irodalom által“ (52—65. l.) az előző történelmi, politikai és filozófiai megalapozás és előkészítés után határozottan iskolai s nevelői jellegénél fogva behatóbb ismertetésre tart igényt. Itt számol be szerzőnk azokról az intézkedésekről és intézményekről, amelyeknek segítségével a kormány a birodalom kulturális fel-támasztását megvalósítani igyekszik az eléje tornyosuló, szinte leküzdhetetlennek látszó nehézségek ellenére. Ilyenek egyrészt a régi képiráson alapuló felette bonyolult írásjelek: minden szónak külön jele van, úgyhogy számuk több mint 60.000-re rúg (bár a köznyelv 2—3000-rel beéri), másrészt az a jelenség, hogy ebben az óriási birodalomban idővel szinte megszámlálhatatlan nyelvjárás és tájszólás fejlődött ki, olyannyira, hogy még egyes szomszédos tartományok lakói is alig értik meg egymást. Ezzel szemben a kormány egy merész és egyedül sikerrel kecsegtető elhatározásra szánta magát: kötelező nemzeti nyelvnek szóban és írásban a mandarinok irodalmi nyelvét jelentette ki a nagy tömegek számára is. A közös nyelvre való nevelés szolgáljon mintegy „lelki tapasztalás“ az egész nép egybeforrasztására. Ennek valóraváltása természetesen csak évek múlva fog jelentkezni, mert az újítást 1912 óta tervszerűen az alsó fokon, az iskolában és tankönyvekben vezették be intézményesen, továbbá a sajtóban, előadásokban, dalokban stb. Tartalmilag az egész vonalon érvényre juttatják a fentemlített „Három néptanítást“.

Lássunk immár néhány érdekesebb gyakorlati részletet. A hazaszeretet felkeltésére és istápolására *Hu Shih* filozófus és költő (a Porosz Tud. Akadémia tagja) egy nyolcsoros bájos kis költeményt írt, amely hanglemezen is terjesztve, csakhamar népszerű lett. Kína legnagyobb napilapjában 1936-ban egy másik, a hadi erényeket dicsőítő költemény jelent meg ezzel a befejező sorral: „Mi mindannyian ifjú katonák vagyunk.“ A katonai fegyelemre való szoktatással (a lányok számára is el-

rendelték a sportolás kötelezettségét) a hagyományos régi kínai „tétlenséget“ akarják kiküszöbölni. Az elemi iskolák 4—6. osztálya számára egy 8 füzetből álló, 450 lap terjedelmű, szemléltető képekkel gazdagon bővített olvasókönyvet szerkesztettek, amelynek irányelvei a következők: 1. Az ifjúságnak vezérfonalul szolgáljon a rendes társalgási nyelv könnyű el-sajátítására; a derűs olvasmányok fokozzák olvasóképességét és örömet. 2. Homloktérben áll a testedzés, jellemiskolázás, gazdaság, polgári ismeretek a népegészség megszilárdítása érdekében. 3. Fokozza az ifjúságnak tudását és kötelességérzését a párttal szemben. Az említett könyv tartalmából kiemeljük a következő jellegzetes olvasmányokat. Az egyik foglalkozik már az 1. füzetben és folytatólag mélyítve a 3-ban és a 7-ben a nemzeti lobogó szentségével. Az 5. füzetben két olvasmány levélalakban ezt a címet viseli: „Hogyan lehet országunkat megmenteni?“ Úgy, hogy szegénységünket és gyengeségünket kiküszöböljük: árukivitelünket fokozzuk, pénzünket csak kivételesen engedjük külföldre, katonailag készülődünk. Ez utóbbira manapság elsősorban légi fegyverkezés alkalmas, amelynek fontosságát több olvasmány hangsúlyozza és aldozatkészségre buzdít. Erkölcsei vonatkozásban 4000 évre visszamenőleg az ország történelmét és nagyjait tárják az ifjúság elé, a tévedéseket és bajokat (ópiumháború stb.) sem kímélve. Mindennek célja: egy szabad nép nemzeti gondolkodásának meggyökeresítése.

A lakosság zöme, amely több mint 90%-ig parasztokból és munkásokból áll, a már említett „Ezerjeles ábécéskönyvek“ segítségével tanul meg esti és továbbképző tanfolyamokon írni-olvasni; ezekből meríti gazdasági ismereteit és mélyíti nemzeti gondolkodását. Ezek az ábécéskönyvek elsősorban 1923-ban kerültek forgalomba, 1928-ban már elérték 185. kiadásukat, ami három milliónál több példányt jelent. Az időközben szerzett tapasztalatok alapján ekkor még ma is használatos új ábécéskönyveket szerkesztettek, immár 1200 gyakorlati jellel, külön-külön a falusi és a városi lakosság számára, mégpedig meg lehetőséget kezdte, értsd: olcsó kiállításban. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a felnőttek kellő szorgalommal egy évi esti iskolázás után megtanulnak írni-olvasni. Egy kínai tanférfiúnak a hivatalos lapban 1935-ben megjelent kimutatása szerint 1912-ben 2,7, 1930-ban már 11, 1935-ben pedig 12 millió tanuló látogatta a népiskolát, szemben 40 millió iskolakötelessel, ami a lakosság 10%-ának felel meg, a hiány tehát még most is 28 millió. A továbbiakra nézve a következő eljárást állapították meg: 1934-től 1938-ig az egyéves tanfolyamok megvalósítandók az egész birodalomban, 1939-től 1943-ig az eredmények fokozandók, azután pedig esetleg életbeléphet a négyéves iskolakötelezettség. Ezzel párhuzamosan folyik a felnőtt analfabéták kiképzése. Valamennyi ábécéskönyvben, tanfolyamon, előadásban első helyen áll a nemzeti gondolkodás:

Nagy-Kína térképe a kétes területek bevonásával nyitja meg a sort, következnek olvasmányok az ókor neves férfairól, a nemzeti párt (*Kuomintang*) szervezete, tanításai és célja, végül a nyersanyagok belföldi értékesítésének szükséges voltáról igyekeznek a legkisebb falu népét is meggyőzni.

Szerzőnk tanulmányának címe egyúttal célkitűzés is: „Kína néptömegeinek nemzeti gondolkodásra nevelése az írás-olvasás segítségével, eszközként az állam és nép megmentésére.“ Ez a tétel egyetemesen érvényes, mert közművelődés híján egy állam és nép sem maradhat fenn. Otte professzor színes előadásából lépten-nyomon kiütköznek annak nyomai, hogy a kínaiak immár tudatára ébredtek annak, hogy a kultúra milyen fontos nemzeti egységesítő és összefogó erő. Ebben látják az egyetlen biztosítékot az északról fenyegető kommunizmussal szemben is. A főtanulság pedig az, hogy akár Kelet, akár Nyugat, minden nép és faj lelkében öcsesíráként szunnyad a létfenntartást egyedül biztosító egységes nemzeti összefogás eszméje. K. F.

IRODALOM.

Dékány István: Pedagógiai elvek. Bevezetés a nevelői gondolkodásba. (Pedagógiai Szakkönyvek. 1. kötet.) Budapest, 1936. Orsz. Középiskolai Tanáregyesület. 98 lap.

Didaktikai irodalmunk egyáltalában nem gazdag módszertani könyvekben, holott a módszeres tanításra való törekvés tanító- és tanárképzőintézeti gyakorló iskoláink révén elég hosszú multra tekinthet már vissza. Így a középiskolában is, melybe e törekvést az Eötvös József báró kezdeményezésére 1872-ben, utóda, Pauler Tivadar által alapított gyakorló főgimnázium kezdte beoltni. S mégis ez az iskolatípus az, mely legkésőbb, csupán napjainkban éri meg, hogy módszertani irodalmunk foglalkozzék vele, hacsak a gyakorló főgimnáziumban kezdettől fogva Kármán Mór vezetése alatt tartott s később Waldapfel János által kiadott ú. n. teoretikumokat (*Adalékok a gimnáziumi oktatás elméletéhez.* 1898.) nem tekintjük annak. Ügynevezett vezérkönyveket a középiskolai tanítás egyes tárgyaihoz eddig nem írtak tanáraink közül azok sem, akik a gyakorló főgimnáziumban mint a tanárképzés gyakorlati munkájának részesei legközelebb állhattak volna e feladat megoldásához, még kevésbé a középiskolai tanári rendnek más tagjai. Nem csalódnunk és nem is árulunk el nagy titkot, ha ennek a hiánynak okát abban véljük megállapítani, hogy a magyar középiskola tanáraiban 1867-től kezdve félszázadnál hosszabb időn át inkább a szaktudományok szeretete élt, mint a pedagógiáé, inkább a szaktudományok irodalmában kívántak dolgozni és kitűnni, semmint tárgyaik didaktikájának művelésében. Messzire s nem kívánatos területekre vezetne annak vizsgálata, hogy mi volt ennek eredő oka. Elég megállapítanunk, hogy a közép-